

Aulikki ja Laura Maria – Tält ja tois pualt osa 13

LML= Laura Maria Latikka

AM= Aulikki Mäkinen

MU=Marjo Uotila

- LML - Uusi podcast-jakso alkamassa! Minä olen Laura Maria Latikka, Maarian kirkkoherra.
- AM - Ja minä olen Aulikki Mäkinen, Turun tuomiorovasti, Tält ja toispualt. Meillä on tänään vieras, Marjo Uotila, tervetuloa!
- MU - Kiitoksia! Ihanaa, kiitos kutsusta!
- AM -Sinä olet jännä vieras sillä lailla, että me emme ihan tarkkaan tiedä kuka sinä olet. Voisitko sinä kertoa?
- MU - Okei. Minä valitsen minkä hatuistani otan tänään päähän. Minulla on paljon erilaisia hattuja, joista kaikki oikeastaan liittyvät meidän rakennettuun ympäristöön, miten me saisimme meidän rakennetusta ympäristöstämme entistäkin inhimillisempiä, ihmisille parempia ja kauniimpia jopa. Minun työhistoriani liittyy enimmäkseen kansainvälisiin verkostoihin, olen vetänyt erilaisia innovaatiotoimintaan liittyviä verkostoja, yritystoimintaa, teknologiayritysten kanssa paljon tekemisissä aikaisemmassa työelämässäni. Mutta se, miksi minä kiinnostuin tästä rakennetusta ympäristöstä ja sen vaikutuksista ihmiseen, ja miten me voisimme parantaa sitä, erityisesti nyt Suomessa, se tapahtui vuonna 2015. Ja minä olin siihen asti kuvitellut, että on niin kuin meille väitetään, että rakentamisen pitää heijastaa omaa aikaansa ja kauneus on subjektiivista ja ei voida tehdä niin kuin ennen, koska ennen oli ennen ja nyt on nyt. Ja minä olin uskonut tämän. Sitten tapahtui niin, että minä tapasin Ruotsissa ihmisiä, jotka olivat alkaneet facebookissa jakaa tietoa erilaisista, tosi kauniista, uusista rakennuksista ja tällaisesta hyvin humanistisesta, uudesta klassismipohjaisesta arkkitehtuurista, joka näytti yhtäkkiä olevan mahdollista melkein kaikissa muissa maissa, muttei Suomessa. Sitten minä ajattelin, että asiallehan täytyy tehdä jotain. Perustin Arkkitehtuurikapina-nimisen facebook-ryhmän, summan mutikassa, tietämättä yhtään mihin se johtaa ja tavoitteenani julkaista vaan Suomessa tietoa, kuvia, tutkimuksia siitä mitkä on muissa maissa mahdollista. Että hei, kyllähän tämä pitäisi olla Suomessakin mahdollista, vaikka se on ihan eri asiaa mitä meille väitetään. Sillä tiellä olen. Tässä ehkä näin lyhyesti.
- LML - Vau!
- AM - Hienoa! Oikeastaan Marjon kanssa me tunnemme siitä, että me hoidamme yhteistyökuviaita Pietarissa olevan Pyhän Marian seurakunnan kanssa eli ihan jostain muualta. Mutta jostain kumman syystä me olemme aina alkaneet juttelemaan arkkitehtuurista ja näistä rakennuksista. Mikä sinusta, Laura Maria, on kaunista?
- LML - No, minulta kysyttiin tuolla Maarian kirkon yleisöillassa, jossa puhuttiin Maarian kirkon mahdollisista korjauksista, että mikä tekee tilasta pyhän, niin tulee nyt se sama vastaus mieleen, että harmonia. Jos pyhästä tilasta puhutaan, niin minulle se minimi on varmaan harmonia ja risti. Sellainen sopusointuinen tila, se on kaunista minun silmissäni.

- MU - Minä voin sanoa tähän, ei nyt ehkä lohduttaa, mutta vahvistaa sen oikeastaan, että et ole yksin. Se on hyvin inhimillinen piirre, että se harmonia, tasapaino mielletään hyvin tyypillisesti kauniiksi. Minä olen tähän sen verran perehtynyt, että tästä on tehty jonkin verran tutkimuksia, ympäristöpsykologian alalla esimerkiksi, jossa systemaattisesti kaikki tutkimukset osoittavat, että suuri osa meistä ihmisistä, ikään, sukupuoleen, jopa kulttuuristaan tai koulutukseen tai mihinkään tällaiseen sosiodemografiseen taustamuuttuun nähden, niin kautta linjan, suurin osa ihmisistä viehättyy hyvin samankaltaisista ympäristöistä. Pitävät kauniina hyvin samankaltaisia, rakennuttajakin ympäristöjä, toki muitakin kuin rakennettuja. Koska tämä liittyy meidän geeniperimäämme, tämä liittyy siihen miten ihminen on kehittynyt kaikkien miljoonien vuosien ajan saatossa, niin silloin samaan aikaan se, että kauneus on katsojan silmässä, kauneus on subjektiivista, niin se on sekä totta että epätotta. Se on totta, koska kaikilla meillä ihmisillä on silmät, meillä kaikilla ihmisillä on se yhteinen näköaisti, joka kytkeytyy meidän tunteisiimme. Minä otan yhden yksittäisen esimerkin tästä kokonaisuudesta. Me tunnistamme esimerkiksi hyvin samalla lailla paikkoja, jotka pelottavat meitä. Ne pelottavat meitä, koska me olemme ihmisiä, ja aistimme samalla tavalla siitä rakennetusta ympäristöstä mikä on uhkaavaa. Minä ajattelen näin, että meidän ei pitäisi jättää huomioimatta esimerkiksi arkkitehtuurissa tai rakennettujen ympäristöjen suunnittelussa sitä, että miten ihminen kokee ympäristöjä. Tästä on pohjimmiltaan kysymys.
- LML - Siitä tosiaan on! Ja sitten taas jotkut värit, nehan muuttuvat. Eri aikoina yhdessä pidetään kauniina jotain tiettyä värimaailmaa. Se ei varmaan ole niin yhtä globaali ja yleisinhimillinen asia?
- MU - No, minä sanoisin, että se että suurin osa ihmisistä ajattelee samalla tavalla asioista, niin se ei tarkoita sitä, että on vain yksi totuus tai on vain yksi vaikka joku rakennuksen piirre, joka on kaikkien ihmisten mielestä vaikkapa kaunis tai viihtyisä tai jotain. Tästä ei ole kysymys. Mutta jos laitetaan vierekkäin, sanotaan nyt vaikkapa meille tyypillinen modernin aikakauden tuotos, viime vuosina on Suomessa ollut aika trendikästä tehdä mitä muissa maissa on tehty kymmenisen vuotta sitten, tällaisia periskooppimuotoisia rakennuksia, jos laittaa periskooppimuotoisen rakennuksen vierekkäin vaikka ennen toista maailmansotaa rakennetun rakennuksen kanssa ja pyytää ihmisiä ihan randomisti valitsemaan kumpi on kauniimpi, en ehkä ihan sataprosenttisesti lupaa, että kaikki sanovat samalla tavalla, mutta kyllä suurin osa ihmisistä valitsee sen, joka ei ole periskooppi. Ja silti meillä rakennetaan periskoppeja.
- LML - Onko periskooppi sellainen, jossa on ylhäällä sellainen...?
- MU - Esimerkiksi näitä valtamerioppi-tyyppisiä ulokkeita katon päällä. Sehän ei ole erityisen käytännöllinen, se ei ole täysin riskitön rakenne verrattuna vaikka harjakattoon, joka on meillä perinteinen rakenne. Ja varsinkaan en ole kuullut kenenkään sanovan tällaisesta rakenteesta, että se on kaunis. Mutta jos joku sanoo niin, hän on todennäköisesti arkkitehtitaustainen ihminen.
- LML - Sinun täytyy nyt unohtaa Tuomiokirkon periskooppirakenne, Aulikki!
- MU - Joo, ei mitään sinä olit juuri suunnittelemassa periskooppimallista laajennusosaa... (KESKUSTELU KÄÄNTYY YSTÄVÄLLISEN IRONISEKSI)
- AM - Just, ja siitä on jo neuvoteltu Museoviraston kanssa.

- MU - Ja se oli varmaan mustanvärinen?
- AM - Se oli musta ja siinä on lasipinta.
- MU - Ilman muuta. Sellainen, johon linnut mielellään törmää.
- AM - Joo, sellaista me ajattelimme!
- MU - Sain ihan kreivin aikaan tämän hankkeen kiinni tässä, heh heh!
- AM - Mutta tämä kysymys ei kuitenkaan ilmeisesti ole että uusi ja vanha tulevat vastakkain? Minä ajattelen, että minun edellinen kirkkoni -92 valmistunut, Juha Leiviskän suunnittelema, erittäin kaunis kirkkorakennus, joka oli hänen päätyönsä, ja nyt on tuo Tuomiokirkko, kaksi aivan erilaista kirkkorakennusta ja aivan erilaista tyyliä. Ja myös se kuva, jonka ne antavat Jumalasta kun minä menen tai uskosta kun minä menen siihen kirkkorakennukseen ovat, ei nyt vastakkaiset, mutta ne ovat erityyppiset, todella erityyppiset ja molemmat ovat minun silmissäni erittäin kauniita, mutta niiden kauneus on vain erilaista.
- MU - Erilaista, kyllä. Ja tämä on minusta ihan ok. Totta kai voi olla kauneuden kokemuksia, jotka eivät tietenkään ole niin, että on yksi sabluuna kauneuden kokemukselle. Se ei ikinä voi minusta pitää paikkaansa, vaan tottakai on moninaisuutta.
- LML - No, mutta hei, täytyykö kirkon olla kaunis? Me oletamme nyt jotakin...
- MU - Minä sanoisin näin, että kun me puhumme kauneudesta arkkitehtuurissa, niin meillä on ollut hirveän pitkään sellainen tilanne, minä väitän, että kauneus ei ole ollut tavoitteena. Sen sijaan kauneus oli aina yksi kolmesta tärkeimmästä arkkitehtuurin tavoitteesta vielä tässä klassistisen arkkitehtuurin aikakautena, jota käytännössä ovat kaikki vuodet ennen modernismia eli ennen...suurin piirtein toinen maailmansodan kohta on se vedenjakaja, plus miinus jotain. Sitä ennen arkkitehtuurissa tärkeimpiä tavoitteita olivat kauneus, käyttökelpoisuus, kestävyys. Ja minun mielestäni niiden pitäisi olla tänäkin päivänä niitä johtavia ajatuksia arkkitehtuurissa, vaikka ne kaikesta päätellen eivät ole. Meillä on myöskin tällainen kertakäyttöisyyden idea päässyt liivahtamaan tällaisiin rakennuksiin, joiden kaiken järjen mukaan pitäisi olla kestokulutushyödykkeitä, ei kertakäyttöhyödykkeitä. Mutta nythän me puhumme jo sujuvasti tällaisesta rakennusten elinkaaresta, ikään kuin onkin jo tavoitteena se, että rakennuksia suunnitellaan kestäväksi vain määrääjän, ja se määräaika on joitain kymmeniä vuosia. Ja tämä on minusta kestävä. Tämä on myös sellaista, jota toivon, että haastettaisiin. Kun puhutaan, että rakentaminen on kallista tai tällaista, niin onko meillä oikeasti varaa ajatella sitä meidän kansallisomaisuutta tällaisena kertakäyttöisenä? Me olemme jo hyväksyneet sen, että uusi rakentaminen on aina, että se kestää vain tietyn ajan se rakennus ja sitten se puretaan, ja rakennetaan taas jotain tilalle. Mutta me olemme sellaisella vedenjakajalla minun mielestäni nyt, että kannattaisi kyseenalaistaa onko tämä hyvä toimintatapa. Joku on ollut tekemisissä esimerkiksi tällaisten skenaariomallien kanssa, niin me voisimme ajatella vaikka että mikä olisi sellainen meidän toivettavuus, sanotaan vaikka nyt kirkkojen tai seurakuntien kontekstissa. Mikä olisi meidän toivettavuus meidän seurakuntien rakennusten puolella vaikka viisikymmentä vuotta tästä eteenpäin? Minkälainen rakennuskanta meillä olisi, että olisi kiva? Ja sitten jos me saamme sellaisen ideaalitulevaisuusajatuksen, niin me voisimme miettiä, että johtavatko ne valinnat, jotka me teemme tänä päivänä siihen tulevaisuuteen vai johtavatko ne tulevaisuuteen, jota me emme ehkä haluaisikaan?

- LML - Näin pitäisi ehdottomasti ajatella. Onko sinulla tietoa, että kun rakennettiin betonikirkkoja joskus, jotka ovat sisältäkin betonia, -60-luvulla?
- MU - Hmm.
- LML - Olivatko nämä kestävyys, kauneus silloin listalla? Vai tehtiinkö niitä siksi, että ei haluttu kestäväää ja kaunista?
- MU - On ollut esimerkiksi tällainen ajattelutapa vallalla tässä modernistisessä arkkitehtuurissa tai arkkitehtuuri ajattelussa, että ainakaan tällainen klassinen kauneus ei pidä olla tavoitteena. Mutta näistähän pitäisi kysellä vaikkapa yksittäisiltä arkkitehteiltä, että mihin he ovat pyrkineet. Jos puhutaan vaikkapa tällaisista -60-luvulla, ehkä viittasit ehkä tällaiseen brutalistiseen, betonibunkkerismiin jos saa sanoa tällä lailla, ehkä siellä ne arkkitehdin kauneusarvot olivat muuta kuin ne vaikkapa harmonia tai ainakaan mikään klassistinen.
- AM - Mutta ehkä se filosofiakin oli vähän toinen?
- MU - Se oli hyvin erilainen.
- AM - Se koko filosofiakin on myös muuttunut. Minä ajattelen, että mikä on se käyttöfilosofia, mikä kullakin aikakaudella on, se vaikuttaa myös siihen rakennukseen...
- MU - Kyllä.
- AM - ...ja mitä rakennetaan. Eikä se liity pelkästään tietysti vaan modernismiin, vaan aikaisemminkin se suuntaus on aina ollut, tyylisuunnat ovat muuttuneet ja filosofiat niiden takana ovat muuttuneet.
- MU - Se on totta. Ja tänäkin päivänä on isoja murroksia. Sellaisia, jotka on Suomessakin alkanut olla, on ollut paluuta tällaiseen ajatteluun, että vaikkapa rakennusten seinärakenteiden kannattaisi olla mieluummin tällaista massiivirakennetta kuin näitä monikerroksellisia muovia sisältäviä kertakäyttörakenteita, joita meillä on suosittu kuitenkin, se on meille ihan aika normaalia. Eli massiivirakenne on vaikkapa massiivipuu tai puu tai sitten tiili tai harkko, ne voisivatkin olla sellaisia, joista meidän enenevässä määrin kannattaisi tehdä.
- LML - Ilmastonmuutos vaikuttaa myöskin kanssa.
- MU - Se on myös tosi voimakas draiveri kanssa, totta kai. Ja jos ajattelee vaikkapa nyt sata vuotta sitten on esimerkiksi Suomessakin haluttu ja osattu rakentaa, niin on ollut paljon köyhemmät ajat kuin tänä päivänä on, ja ehkä sellainen sanontakin on, että köyhällä ei ole varaa huonoon tai halpaan, niin ehkä siinä on tietty viisaus, että on tehty niin hyvää tai niin kestäväksi kuin vain ollut resurssit. Että ei ole ainakaan tietoisesti tehty kertakäyttöiseksi. Se on tietysti jos on vähän resursseja tai näin, niin silloinhan sitä tehdään niillä vähillä resursseilla niin hyvää kuin niillä resursseilla voi.
- AM - Tässähän on tietysti se, että puhutaanko julkisesta rakentamisesta vai puhutaanko sitten siitä ihmisen omasta talosta, jonka hän rakentaa tai rakennuttaa. Mutta tietysti yksityiselläkin puolella sekä siinä omassa talossa että siinä kun ostan osakkeen, niin siinä ihminen laittaa suuriman osan omaisuudestaan, ainakin meillä Suomessa, siihen. Ja se on minusta silläkin lailla kaikkein arvokas ja myös suurin riskibisnes, jonka yksityinen ihminen ottaa.
- MU - Totta.

- AM - Mutta jos puhutaan julkisesta rakentamisesta, niin meillähän on ollut paljon vallalla, ainakin täällä seurakunnissa se, että kun rakennetaan seurakuntataloa, kirkko on vähän eri asia, minä ajattelen, että kirkko on tavalla tai toisella kyllä iso arkkitehtuurinen luomus, ja se on varmaan arkkitehdille yksi ihanimmista tehtävistä saada suunnitella kirkko, näin olen ymmärtänyt.
- MU - Toivottavasti.
- AM - Mutta sitten kun meillä on paljon muutakin rakennuskantaa, on seurakuntataloja, kerhotilaa, on leirikeskuksia ja on sitä ja tätä. Ja nyt sitten jos meillä on tulevaisuudessa vähemmän rahaa, nehan ovat olleet hyvin hyvin kalliita hankkeita tähän mennessä, mutta tulevaisuudessa meillä on varmasti vähemmän rahaa, eikö julkiseenkin rakentamiseen joskus riittäisi, että se voisi olla paljon yksinkertaisempi?
- MU - Ilman muuta riittäisi, totta kai!
- LML - Vaatimattomampi, vai?
- AM - Joo. Eikä se kauneus siitä välttämättä kärsi, mutta se ulkomuoto ei ehkä silloin ole niin silmiinpistävää ehkä.
- MU - Niin. Minä sanoisin näin, että tässä ehkä vaikuttaa pohjalla yksi, jota olen kutsunut myös sitkeiksi hokemiksi, että kauneus olisi kallista. Ja näinhän ei ole. Että hyvinkin yksinkertainen voi olla todella edullista rakentaa, ja silti jos sinä osaat sen hyvin suunnitella ihmisen silmille miellyttäväksi, se voi olla hyvin kaunista. Ja samaan aikaan meillä on todella kalliita rakenteita, ne voivat olla mahtipontisia tai rohkeita tai innovatiivisia, hyökkääviä tai herättää keskustelua ne rakennukset, mutta eivät ne välttämättä ole mitenkään erityisen kauniita eivätkä myöskään halpoja. Minä haluan vähän haastaa näitä kliseitä, joita meillä helposti heitellään, että kauneus olisi kalliimpaa. En allekirjoita sitä. Itse asiassa Tukholman Kungliga tekniska högskolanin arkkitehtuurin laitoksella tehtiin tutkimus pari vuotta sitten, jossa haluttiin tarttua just tähän kysymykseen onko kauneus kalliimpaa rakentaa. Ja siellä tultiin luonnollisestikin siihen johtopäätökseen, että ei ole, se on täyttä fuulaa, jos niin väitetään. Ja alleviivaan tätä samaa, että ei ole yhtä tietynlaista kauneutta. Mutta se, että kaunis olisi automaattisesti kallista, se ei pidä paikkaansa, ja on erittäin paljon tyytä ympäristöä, joka on taas erittäin kallista ja silti sitä rakennetaan.
- LML - Hmm.
- AM - Jos kaikki olisi yhdenmukaista, tämähän olisi tylsä maisema.
- MU - Todella.
- AM - Sillä lailla se moninaisuus on tärkeitä. Ja varmaan, minä ajattelen siinä moninaisuudessakin on, just mitä sinä puhuit, että monenlainen voi kuitenkin olla kaunista, niin siinä tulee ehkä se katsojan silmä, että joku miellyttää toista enemmän kuin joku toinen. Ja just näissä moderneissa rakennuksissa, minä ajattelen, että myös sellaisissa moderneissa, joista yleisesti ajatellaan, että se on tosi kaunis, niin jotenkin se jonkun mielestä ei ehkä kuitenkaan vastaa ainakaan hänen mielikuvaansa, minkälainen jonkun rakennuksen pitäisi olla, vaikka nyt jonkun kirkon tietyissä jutussa. Minä olin Itävallassa, ja siellä minä katsoin erilaisia ratkaisuja, joissa kirkkotilan sisusta oli muutettu niin, että sinne oli rakennettu uusi alttaritila sen vanhan lisäksi. Useimmat niistä olivat barokkikirkkoja eli sinne tuli hienosti valo joka puolelta ja ne olivat erittäin kauniita rakennuksia. Kuitenkin kun sinne meni sisään, niin joissakin

tiloissa minulle tuli selvästi sellainen olo, että täällä minä haluan nyt istua vähän aikaa. Tuli oikeasti hyvä olo, jota me kutsumme ehkä pyhyiden kokemukseksi.

MU - Joo.

AM - Sielu jotenkin lepäsi siinä tilassa. Ja sitten siellä oli sellaisia tiloja, että minä ajattelin, että noh, tämä on nyt nähty, lähdetään tästä nyt pois. Tuli sellainen olo, että tämä ei kutsu minua. Ja minä en saanut itsestäni ihan tarkkaan selvää, että mikä yhdisti niitä tiloja, joissa minulle tuli tämä sielu lepää –kokemus.

MU - Joo, mutta äärimmäisen kiinnostavaa. Tämä olisi kiinnostavaa tietää.

AM - Joo.

LML - Osaatko sinä Marjo sanoa, kun sinä tulet seurakunnan tilaan, milloin se on onnistunut? Minkälainen se on?

MU - Nämä meidän vanhimmat kirkot, ne minua puhuttelevat, ihan ilman muuta. Niissä on onnistuttu. Ja minä en ihan näitä kaikkia uudempia rakennuksia, ne eivät minua kutsu, ihan suoraan sanoen. Tai on hyvin harvoja, jotka kutsuisivat.

LML - Seurakuntatalot?

MU - Vaikkapa seurakuntatalot.

LML - Mutta miksi? Mikä puuttuu? Mitä niissä on ja ei ole?

MU - Ehkä se on, sinä sanoit sillä harmonia-sanalla, ehkä se on se joku harmonia, joka siellä on. On tai ei ole.

LML - Mutta entä sitten arkisuus? Seurakuntatalohan on usein arkinen, se voi olla muikin kokoontumistila, siellä on sitten jotakin, josta sen erottaa seurakunnan tilaksi. Onko se liian samanlainen?

MU - Joo, minä heitän nyt tähän tiskiini, esimerkiksi tämä rakennus, jossa me olemme nyt, tämä on minun mielestäni aika kaunis. Tämä ei ole mikään kirkko, tämä on...

LML - Omakotitalo.

MU - Omakotitalo. Mutta aika vaatimatonta vielä kaiken päälle. Ei tämä ole mikään monumentti, ei sen tarvitse olla monumentaalinen millään lailla sen tilan, joka aiheuttaa hyvää oloa tai onnellisuutta tai kauneuden kokemusta.

LML - Me olemme siis kirkonvartijan talossa, joka on Maarian kirkon vieressä ja omenapuitten keskellä tai puutarhan keskellä oleva omakotitalo, jossa on sisustettu vähän vanhaan tyyliin yhteiseen käyttöön, työntekijöiden ja seurakuntalaisten yhteiseen käyttöön. Ja hyvällä maulla ja kauniisti on (sisustettu), olemme olleet onnekkaita, että meillä on ollut täällä sellainen ihminen, joka osannut tehdä. Se en ole ollut minä, heh! Enkä olisi voinut olla.

MU - Mutta vaikkemme itse osaisi luoda tällaisia ympäristöjä, me ihmisinä osaamme nauttia niistä, ja me tunnistamme missä sielulla on hyvä olla.

LML - Todellakin! Voiko laittaa ansioluetteloon, osaan nauttia kauniista ympäristöstä? Heh heh!

MU - Laitetaan! Se on hyvin yleisinhimillinen piirre.

- AM - Ja ne miljööt, missä me elämme tai joissa me kuljemme, ne kyllä paljon määrittää sitä meidän arkeamme, koska meidän elämämme tapahtuu niissä ja niiden ympäristöissä. Vanhastaan sanottiin aina, että tärkeintä ei ole se, että onko se talo, jossa asut kaunis, vaan se, että siitä sinun ikkunasta näkyy kaunis ympäristö ja kauniit talot. Minä ajattelen, että se on meille aika hyvä ohje kyllä. Minä ajattelen, että meidän pitää kyllä kirkkona ajatella sitä kauneutta, vaikka minä ymmärrän myös sen filosofian, että myös murtumissa Jumala on läsnä. Siinä betoniseinässä ja myös siinä tyhjyyden kokemuksessa, että siihen voi liittyä voimakkaita symbolisia merkityksiä. Mutta koska minä itse hakeudun sinne, missä minusta tuntuu hyvältä tai missä minun silmäni jotenkin lepäävät, niin jotain sellaista meidän tarvitsisi yrittää tarjota. Tulevaisuudessa sen täytyy olla yksinkertaisempaa ja varmasti myös kustannustehokkaampaa kuin nyt.
- LML - Pyhyys, kaipaus, kauneus, on varmaan Torsti Lehtisen vanhan kirjan nimi.
- AM - Tuo oli aika hyvä!
- MU - Torsti Lehtisestä tuli mieleen, hän on sanoittanut ihanasti tällaista...hänen mielipiteensä arkkitehtuurista jäi minulle mieleen, itse asiassa hän täytti pyöreitä vuosia tai jotain, hän antoi ison haastattelun, jossa hän kuvasi tällöin omaa tunnettaan kun hän kävelee Helsingin keskustassa, siinä Erottajan, Mannerheimintien, Bulevardin, siinä ympäristössä, ja hän muisti vielä, hän on vielä sen ikäinen, että muisti kun siinä oli vielä tällaisia upeita uusrenessanssirakennuksia, jotka sitten -60-70-luvulla purettiin pois ja korvattiin sitten tällaisilla laatikoilla, oman aikansa näköisillä, niin hän kuvasi arkkitehtuuria näin, että arkkitehtuuri on väkivaltaisin taiteen laji sen takia että kukaan ihminen ei pääse sitä pakoon silloin kun se hyökkää.
- LML - Hyvin sanottu!
- MU - Se oli hyvin sanottu. Ja hän sanoi, että hän kärsii joka päivä vieläkin siitä, että kun hän muistaa mitä siitä on purettu ja mitä saatiin tilalle. Saatiin tällaisia hyökkäviä, teräväkulmaisia laatikoita, jotka häntä ikään kuin ahdistaa. Silloin -60-70-luvulla kun purettiin just näitä uusrenessanssirakennuksia tai jugendrakennuksia tai muita tällaisia historiallisia, kauniita, rakennuksia, joiden suunnittelussa yksi ohjaava tekijä oli pyrkimys kauneuteen. Ihmiset itkivät ja ihmiset itkevät edelleenkin. Turussa itketään, muistetaan ja surraan tiettyjen kauniiden rakennusten purkua. Ja minä olen nähnyt kuvia, itse en ole ollut niissä mielenosoituksissa -60-70-luvulla tietystikään mukana, mutta olen nähnyt kuvia, joissa tavalliset ihmiset ovat kerääntyneet mielenosoituksiin että voisivatko he estää sen purkamisen, mutta eiväthän he voineet. Se ero tämän päivän purkamisiin on se, että tänä päivänä mitä puretaan on niitä -60-70-luvun ja sitä uudempia (rakennuksia), niin se tyypillinen tunne ihmisillä on, vihdoinkin! Että nyt loppuu se kärsimys. Että kun me saimme tällaisen kertakäyttölaatikon, vihamielisen kertakäyttölaatikon, minä sanon nyt näin, minä pelkistän nyt näin rajusti, niin nyt loppuu se, ettei minun tarvitse enää ikinä nähdä tätä rakennusta tällä pätkällä kun minä joudun kävelemään. Senpä takia just, minä ajattelen, että nyt meillä on se tuhannen taalan paikka kun meidän pitäisi ymmärtää, että jos me nyt puramme ettemme toista sitä samaa virhettä uudestaan ja uudestaan ja uudestaan, vaan me voisimme tehdä sellaisen muutoksen, että se uusi olisi tietoisesti parempi, kauniimpi, eheyttäisi sitä historiallista kaupunkia mieluummin kuin tekisi sen saman virheen mutta kymmenen kertaa enemmän neliöillä mitä nyt tapahtuu itse asiassa aika tyypillisesti.
- LML - Tiesittekö te, että virsikirjaakin on verrattu kaupunkiin? Sielläkin on vanhaa ja uutta, ja kaikki voi olla arvokasta ja kaunista, ja ei haluta luopua sen takia, että joku on vanhaa tai sen

takia, että joku on liian uutta. Kaikella on paikkansa. Mutta jonkun ajan rakennukset ovat sitten sellaisia, että niistä näkee, no minä tiedän melkein vuoden tai vähintään vuosikymmenen ja se on nyt kulahtanut, ja se näyttää vaan nyt mauttomalta, kun se voisi olla varmaan jotenkin kestävämpää se kauneuskin, ei vaan se rakennus vaan se kauneuskin voisi kestää aikaa.

MU - Sitä toivotaan!

AM - Ja kaupunkimiljöö edellyttää kerroksellisuutta, se edellyttää, että jokainen aikakausi siinä näkyy.

MU - Se tulee automaattisesti minun mielestäni, että jokainen aikakausi näkyy siinä kerroksellisesti. Minä olen vähän haastanut tätä sillä lailla, että kun on se puheenparsi, että rakennusten tai arkkitehtuurin pitää heijastaa omaa aikaansa, niin minä olen haastanut sitä sillä lailla, että minkä takia just meidän pitää elää sellaisessa ajassa, joka heijastuu niin hirvittävän tynä, että miksi sen meidän ajan rakentamisen pitää olla niin tynä.